

**Podklad k vystúpeniu štátnej tajomníčky MZV SR p. Olgy Algayerovej
na konferencii EAC National Security Table III, 26.2.2009, Zichyho palác**

„Asymetrické výzvy vs. Zabezpečenie euroatlantického priestoru proti tradičným hrozbám“

Vážené dámy a páni,

ďakujem za pozvanie vystúpiť na dnešnom bezpečnostnom fóre a vítam ho ako výbornú príležitosť stretnúť sa s mojím kolegom, p. Danielom Duchoňom, štátnym tajomníkom Ministerstva obrany SR a ďalšími odborníkmi na oblasť národnej bezpečnosti, aby sme si vymenili svoje názory a mohli spoločne diskutovať v paneli z uhlov pohľadu oboch rezortov, ktoré zastupujeme.

Stretávame sa v zložitom čase a v bezpečnostnom prostredí, v ktorom sa objavuje značné množstvo premenných hodnôt. Viaceré z nich vychádzajú za rámec nášho doterajšieho poznania, nevieme prognózovať ich vývoj (finančná kríza, klimatické zmeny, cyberterorizmus...). Žijeme vo svete, ktorý je navzájom prepojený, podobá sa na krehký systém spojených nádob, v ktorých všetko so všetkým súvisí. Dianie v jednej krajine môže podstatne ovplyvniť politickú, bezpečnostnú, finančnú alebo hospodársku situáciu v iných krajinách. Navyše časový interval, v ktorom sa tak deje, sa skrakuje. Zároveň sa dramaticky znižuje časový priestor na hľadanie adekvátnych odpovedí na rodiace sa výzvy. To všetko kladie nové otázky pre bezpečnostný sektor.

Nepriaznivá hospodárska situácia sa môže stať spúšťacím mechanizmom ohrozujúcim bezpečnosť a stabilitu v štáte. Finančná a hospodárska kríza v USA vyvolala hospodársky otras svetového rozmeru. Je očividné, že za ovplyvňovaním stability a bezpečnosti v krajine sa v čoraz väčšej miere skrývajú javy, ktoré prvoplánovo nesúvisia s bezprostredným ohrozením bezpečnosti, ale uchovávajú v sebe potenciál spoločenskej a politickej destabilizácie. Sociálne pnutia z obáv o budúcnosť môžu vyústiť do veľmi nebezpečnej politickej radikalizácie života spoločnosti.

Sme svedkami transformácie bezpečnostného prostredia. Ekonomické kategórie v čoraz väčšej miere ovplyvňujú bezpečnosť. Rozširuje sa rad nekonvenčných bezpečnostných výziev. Vážnosť ich dopadov zvyšuje význam „sektorovej“ bezpečnosti. Negatívnu reťazovú reakciu môžu vyvolať výpadky v dodávkach elektrickej energie, ropy, plynu, nedostatok ďalších nerastných surovín a energetických zdrojov, ktoré môžu v krajnom prípade viesť k ochromeniu celého hospodárstva i bezpečnosti krajiny. Osobitnú pozornosť si zasluhuje jav exportu bezpečnostných rizík z jednej krajiny do bližšieho aj vzdialenejšieho geopolitického prostredia.

V tomto kontexte hodlám osobitne poukázať na význam energetickej bezpečnosti, ktorá sa stáva kľúčovou pre zabezpečenie normálneho života spoločnosti a jej udržateľný rozvoj. Dostatočný a bezpečný prísun energetických zdrojov sa stáva životným záujmom vyspelých aj rozvíjajúcich sa ekonomík bez rozdielu. Nie že by doteraz nebol, ale nový a akútnejší rozmer nadobúda v stave súperenia o svetové energetické zdroje a trasy.

Pre Slovensko je to o to vypuklejší problém, že súčasná miera závislosti na dovoze energetických zdrojov predstavuje pre krajinu vysoký rizikový faktor a skutočnú bezpečnostnú hrozbu, ktorá si zasluhuje tomu zodpovedajúcu pozornosť (energetika SR je na

97% závislá na dovoze plynu, na 98% na dovoze ropy a na 100% na dovoze jadrového paliva), ale na druhej strane aj trendy smerovania nových magistralných trás dodávok energetických surovín do Európy našu krajinu obchádzajú.

Aj naša nedávna skúsenosť z pozastavenia dodávok plynu z Ruska cez Ukrajinu potvrdzuje, že nevojenské sektorové hrozby sa môžu ľahko transponovať z teoretickej roviny a nadobudnúť hrozivo reálne kontúry. Výpadok sa prejavil obmedzením výroby veľkých podnikov a hospodárskymi stratami. Efektívnou prácou krízového štábu, intenzívnou diplomatickou aktivitou a ústretovosťou našich európskych spojencov sa Slovensku podarilo odvrátiť katastrofický scenár.

Spojeneckou solidaritou sa nám podarilo zvrátiť negatívny bezpečnostný vývoj, ktorý mohol ohroziť politickú, hospodársku i sociálnu stabilitu v krajine. Plynová kríza nám poskytla príležitosť uvedomiť si reálnosť a závažnosť situácie, s ktorou dovtedy nepočítali ani najodvážnejšie varianty negatívneho vývoja v národných bezpečnostných koncepciách. To posunulo otázku sektorovej bezpečnosti, a osobitne energetickej bezpečnosti, výrazne do popredia našej pozornosti.

Prirodzene, nie sme v tejto situácii sami. Súčasná predstava o rizikách a hrozbách regionálnej aj globálnej bezpečnosti sa mení. Odborná diskusia na túto tému je integrálnou súčasťou prípravy jarného summitu NATO v Kehli a Štrasburgu. Je veľmi pravdepodobné, že popri klasických tradičných hrozbách nové asymetrické bezpečnostné hrozby budú premietnuté do tvoriaceho sa nového strategického bezpečnostného konceptu Aliancie. Vychádza sa z premisy, že nové hrozby, aj keď svojou povahou nie sú vojenské, majú potenciál zásadne ovplyvňovať mieru bezpečnosti krajiny. To kladie vysoké nároky na celú bezpečnostnú komunitu, aby sme tieto hrozby s dostatočným predstihom predvídali, ich prepuknutie včas rozoznali a našli spôsoby, ako im čo najúčinnjšie a podľa možností spoločne čeliť.

Položme si otázku: sme dnes schopní adekvátne reagovať na sektorové výzvy samostatne, vlastnými silami? Ved' dôvodom destabilizácie spoločenstva môže byť narušenie potravinovej bezpečnosti, ohrozenie zásob pitnej vody a jej celkový nedostatok, dôsledky klimatických zmien, degradácia životného prostredia a jej premietnutie do zhoršujúceho sa zdravotného stavu obyvateľstva, šírenie infekčných a civilizačných chorôb, pandémie, nekontrolovaná masová migrácia obyvateľstva, živelné pohromy veľkého rozsahu, terorizmus, ohrozenie počítačových sietí, ale i dlhodobé porušovanie ľudských a občianskych práv a základných hodnôt.

Rozsah rizikových faktorov, rozsah ich kumulácie, je enormný. Nové a širšie chápanie bezpečnostných výziev by nás mal viesť k väčšiemu pocitu zodpovednosti. Život nám ukázal schodnú cestu v podobe užšej medzinárodnej spolupráce a súčinnosti, ako sme sa my na Slovensku o tom mohli presvedčiť počas nedávnej plynovej krízy.

Dnes je pre nás samozrejmosťou, že sa pri pokrývaní tradičných bezpečnostných výziev opierame o pilier záruk kolektívnej bezpečnosti v rámci Severoatlantickej aliancie, ale tiež o solidaritu členských krajín EÚ a ďalších medzinárodných organizácií. Kolektívna bezpečnosť v rámci členstva SR v medzinárodných organizáciách a zoskupeniach ako aj užšia regionálna spolupráca sa javí ako východisko pri prekonávaní sektorových bezpečnostných výziev. Solidarita, spoločná zodpovednosť, primeranosť a pružnosť v činoch, kombinácia

hard power a soft power sú podľa nášho názoru tým receptom, ktorý má reagovať na zmenu bezpečnostného prostredia v dnešnom nebezpečne rozkolísanom svete.